

publishing, 2022. С. 48-56. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-206-7-1>

2. Корній Л. Історія української музики (Від найдавніших часів до середини XVIII ст.). Київ – Харків – Нью-Йорк, 1996. Ч.1. 314 с.

3. Лапсюк В.М. Джерела української скрипкової культури. *Музика*. К., 1981. №6. С. 25-26.

4. Луганська К.М., Шевчук О.В. Музична освіта. *Історія української музики*. К.: Наукова думка, 1989. Т.2. С. 380-395.

5. Іванов В.Ф., Шеффер Т.В. Музична освіта. *Історія української музики*. К.: Наукова думка, 1989. Т. 1. С. 374-392.

6. Шеффер Т.В. Концертне життя. *Історія української музики*. К.: Наукова думка, 1989. Т. 1. С. 352-363.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-504-7-31>

ПОНЯТТЯ КОНЦЕРТНОСТІ В СУЧАСНІЙ ПІАНІСТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ

Іванова Ю. В.

*викладач кафедри спеціального фортепіано
Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової
м. Одеса, Україна*

Досягнення значного прогресу в технічній майстерності музикантів-виконавців і становлення поняття соліста, здатного виступати перед широкою аудиторією, виконуючи технічно складну музику, зробили можливим виникнення концерту як жанру. Історія його появи та розвитку нерозривно пов'язана з формуванням і становленням багатьох музичних жанрів і стилів, творчих методів і здобутків композиторів, а також із технічним вдосконаленням виконавців.

Фортепіанний концерт – це одне з найзначніших, видовищних, яскравих і затребуваних явищ, що не втрачає своєї актуальності як для музикантів, так і для слухачів. За свою трьохсотрічну історію цей жанр пройшов шлях від порівняно невеликого твору для нового на той час інструмента, клавіру, з оркестром камерного складу до масштабного полотна, в якому фортепіано на рівних змагається з великим оркестром. Типова тричастинна форма – повільна середня частина в обрамленні швидких – загалом збереглася, збагачуючись досягненнями та інтегруючи в собі нові композиторські техніки та форми організації музичного матеріалу, риси кожного стилю, напряму й епохи, що

пройшли. Зміни в устрої та технічних можливостях фортепіано дозволили виконавцям значно розширити спектр виражальних засобів і технічних прийомів, а зміни в оркестрі, його складі та якості, розширили палітру тембрового розмаїття, сприяли диференціації щільності й динамічності звучання. У комплексі це призвело до появи наймасовішого, динамічного та святкового жанру.

Поняття концертності, як виконавського аспекту, тісно пов'язане з номінаціями фортепіанний концерт та інтерпретація. Воно характеризується такими рисами, як експресивність, емоційність, віртуозність, імпровізаційність та спонтанність висловлювання, технічна майстерність і творча змагальність, здатність до взаємодії з оркестром при збереженні солістом своєї провідної ролі, специфічна комунікативна спрямованість на аудиторію. Водночас поняття концертності пов'язане з категоріями гра, ігрова логіка та діалог.

Поняття віртуозність трактується як вільне володіння всім комплексом піаністичних технічних і виражальних засобів та вмінь, а також як прагнення й здатність до їх яскравого вияву. Поняття імпровізаційність тлумачиться як здатність до миттєвої та несподіваної реакції на ситуацію, на дії партнера, на настрої залу. Воно включає певну театральність, підкреслено виразну артистичність виконання та новизну інтерпретації. Змагальність відносно концертності є доволі умовним поняттям. Мета змагальності в цьому сенсі полягає не в "перемозі" над партнером, а в подоланні власних меж, у відчутті свободи, у прагненні до досконалості та досягненні гармонії, краси й радості творчості.

Певна умовність і театральність дії є характерними і для таких понять, як гра, ігрова логіка та діалог. Це проявляється у прагненні до спільної мети, у взаємодії для досягнення головного спільного результату, дотриманні заздалегідь визначених "правил гри", правдивому виконанні ролей, відносин між діючими особами, узгодженості дій музикантів та успішному впливі їх зусиль на слухачів.

Поняття концертності яскраво проявляється і в інших виконавських жанрах, зокрема у фортепіанній транскрипції. Найбільш яскраво – у транскрипціях, близьких за побудовою до парафраз, фантазій та концертних п'єс. Саме в таких творах найяскравіше виражені всі основні риси концертності – взаємодія й творче змагання між автором першоджерела та музикантом-транскриптором, певна спонтанність, свобода, імпровізаційність у виборі та організації музичного матеріалу та способів його трансформувannya, обов'язкова віртуозність як володіння всіма виконавськими засобами виразності, театральність і артистизм виконання. Транскрипції саме такого типу часто завершують концертні програми, стаючи їх кульмінацією або ефектним фінальним акордом, виконанням "на біс", поза межами концертної програми. Музичний матеріал для транскрипцій зазвичай обирають такий, що

легко запам'ятовується і є мелодично яскравим, або такий, що є добре впізнаваним, привертає увагу слухачів до майстерності, фантазії та винахідливості піаніста у здійсненні трансформацій.

Ознаки концертності можна простежити і в принципах складання виконавцями концертних програм. Це стосується як традиційних програм, які отримують певну драматургію виступу, так і нових форм, у яких вибудовуються так звані мета-опуси. В них, скеровані задумами авторів, без перерви виконуються абсолютно різні твори (або навіть їх частини) різних стилів і епох, генеруючи єдину змістовну лінію, що несе в собі важливу ідею. Виконавець ніби створює "музичний наратив", запрошуючи слухачів розшифрувати його послання або знайти в ньому власний сенс. У цій новій тенденції смислової організації концертного виступу присутні елементи гри, риси імпровізаційності, спонтанності та взаємодії виконавця з авторами виконуваної музики, з аудиторією, відбувається залучення слухачів до творчого процесу.

Таким чином поняття концертності виходить за кордони музичних жанрів та форм, впроваджуючи ідею розвитку на основі діалогу та контрасту.

Література:

1. Стахевич Г.О. Фортепіанний концерт XVIII-XIX століть: стильові трансформації жанру, «Young Scientist» No 6 (58), June, 2018.
2. Усатенко Н.С. Фортепіанний концерт як предмет виконавської інтерпретації (на прикладі творів одеських композиторів). Магістерська робота, Одеса, 2010.